

22.03.2023 kontrolliakt nr 12.2-4/2
riigihangete teostamise kontrollimise kohta
SA-s Põhja-Eesti Regionaalhaigla

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 16.06.2022 kiri nr 12.2-4/8-1
Hankija nimi:	SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla
Hankija registrikood:	90006399
Hankija õiguslik vorm:	eraõiguslik juriidiline isik
Hankija esindusõiguslikud isikud:	juhatuse liikmed Terje Peetso, Peep Talving, Agris Peedu
Kontrollitav ajavahemik:	01.09.2017 – 30.06.2022
Kontrolli käigus andsid selgitusi:	õigus- ja hanketeenistuse teenistuse juhataja Kadri Kilp ja hankejuht Sander Güvet

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

1.1. Kontrollimisele kuulus SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla (edaspidi ka: hankija) poolt riigihangete registrile (edaspidi: eRHR) riigihangete seaduse (edaspidi: RHS) § 83 alusel esitatud andmete õiguspärasus ajavahemikul 01.09.2017 – 30.06.2022¹.

1.2. Järelevalvemenetluse valimisse kuulusid järgmised riigihanked:

- a) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“;
- b) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“;
- c) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 231367 „Isikukaitsevahendid“;
- d) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 235446 „Respiraatormaskid ja kaitsekitlid“;
- e) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“;
- f) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 213002 „Endoskoopia seadmed“;
- g) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 205316 „Transporditeenus“;
- h) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 214409 „Soojuse ostmine SA PERH korpustele Hiiu 39 ja 44“;
- i) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 216369 „Nuklearmeditsiini osakonna patsientide transport Peterburgi“.

¹ 01.09.2017 jõustus riigihangete seadus, sh RHS §-s 83 sätestatud hankemenetluse lõppemisest teavitamise regulatsioon.

- 1.3. Kontrollimise eesmärgiks oli tuvastada, kas hankija on järginud riigihangete korraldamisel RHS §-s 83 sätestatud korda, st esitanud eRHR-ile RHS §-s 83 sätestatud teabe ettenähtud tähtaja jooksul ning kontrollida, kas eRHR-ile esitatud teave vastab tegelikkusele.
- 1.4. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevalvemenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.5. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.6. RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist on kontrollitud eRHR-is avaldatud andmete, hankija poolt edastatud dokumentide, hankija veebilehel avaldatud dokumentide (hankekord, hankeplaan) ning järelevalvemenetluse käigus antud selgituste alusel.
- 1.7. Kontrolliaktis esitatud maksumused on märgitud ilma käibemaksuta.
- 1.8. Kontrollivisiit toimus 17.11.2022 videokonverentsina „Teams“ rakenduse vahendusel. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 08.03.2023. Hankija edastas vastuse kontrolliakti projektile 15.03.2023, milles märkis, et nõustub kontrolliaktis nr 12.2-4/2 toodud tähelepanekutega ning tänas soovitude eest. Hankija selgitas, et *oleme kontrolliaktis nimetatud puudused tuvastanud ka sisemise kontrolli käigus ning muutnud praktikat eRHR-ile teabe esitamise ja raamlepingute sõlmimise osas. Lisaks oleme parendanud infosüsteeme, mis võimaldavad saada senisest tõhusama ülevaate lepingute täitmisest ning jätkame lepingute andmete korrastamisega.*

2. Kokkuvõte järelevalvemenetluse tulemustest

- 2.1. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla hanketegevuse kontrollimisel tuvastati hankija tegevuses kõrvalekaldumisi RHS §-s 83 sätestatud korrast seoses:
 - a) hankelepingu sõlmimise teate hilinenud esitamisega eRHR-ile;
 - b) hankelepingu lõppemise teabe hilinenud esitamisega eRHR-ile;
 - c) raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta eRHR-ile teabe esitamata jätmisega;
 - d) hankelepingu ja raamlepingu maksumuse ning lepingute lõpetamise aja kohta ebatäpsete andmete esitamisega eRHR-ile.
- 2.2. Lisaks on hankijale tehtud tähelepanekuid ja antud soovitusi seoses:
 - a) Kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hankelepingute või raamlepingute sõlmimata jätmisega;
 - b) Väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetluste korraldamisega laboriteenuste tellimiseks;
 - c) eRHR-i väliselt väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetluste korraldamisega ja dokumentide säilitamise kohustusega;

- d) Raamlepingute sõlmimiseks korraldatud riigihangetes hanketeates ja muudes riigihanke alusdokumentides teabe avaldamisega.

3. Riigihangete seaduses sätestatud eRHR-ile teabe esitamise korrast kinnipidamine

3.1. Hankelepingu sõlmimise teate eRHR-ile esitamise tähtaeg

Hankemenetluse lõppemisest teatamise kord on sätestatud RHS §-s 83. Avaliku sektori hankija on kohustatud järgima RHS § 83 lg-tes 1-6 toodud hankemenetluse lõppemisest teatamise reegleid, kui hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne riigihanke piirmääraga või ületab seda (RHS § 15 lg 2). RHS §-s 83 sätestatud korda peab hankija järgima ka lihthankemenetluse ning sotsiaalse ja eriteenuste erimenetluse lõppemisest teatamisel (RHS § 125 lg 10, § 126 lg 11).

RHS § 83 lg 1 kohaselt peab hankija esitama eRHR-ile 30 päeva jooksul pärast hankemenetluse (sh lihthankemenetluse ning sotsiaalse ja eriteenuste erimenetluse) lõppemist hankelepingu sõlmimise teate, kui hankemenetlus on lõppenud RHS § 73 lg 3 p-de 2-7 alusel, märkima eRHR-is peamised hankemenetluse lõppemisega seotud asjaolud. Kui hankija ei ole RHS § 72 lg 3 alusel alustanud hankemenetlust eRHR-is, esitab ta hankelepingu sõlmimise teate üksnes juhul, kui riigihange on lõppenud hankelepingu või raamlepingu sõlmimisega.

RHS § 83 lg 4 sätestab, et kui hankija on jaganud riigihanke ühe menetluse raames osadeks, peab ta esitama hankelepingu sõlmimise teate 30 päeva jooksul pärast esimese hankelepingu või raamlepingu sõlmimist, kui selleks ajaks ei ole kõigi osade suhtes esinenud mõni RHS § 73 lg-s 3 sätestatud hankemenetluse lõppemise alustest. Ülejäänud osade kohta esitab hankija eraldi hankelepingu sõlmimise teate 30 päeva jooksul pärast iga osa suhtes hankelepingu või raamlepingu sõlmimist.

Erialakirjanduses on põhjendatult märgitud, et RHS § 83 lg-s 1 sätestatud kohustuse täitmine on vajalik efektiivseks riiklikuks ja haldusjärelevalveks ning riigihanke läbipaistvuseks. Riigihanke menetluse lõppemine peab olema eRHR-ist nähtav ja kontrollitav. Seetõttu peab hankija esitama pärast riigihanke lõppemist eRHR-ile teate, kust nähtuvad hankemenetluse lõppemise põhjused Euroopa Komisjoni kehtestatavas standardvormis nõutud ulatuses, st kas hankemenetlus lõppes hanke- või raamlepingu sõlmimisega või on hankemenetlus lõpetatud lepingut sõlmimata.

Rahandusministeerium on üksikasjalikult selgitanud, millal ja milline teave tuleb hankijal hankemenetluse lõppemisel eRHR-ile esitada 2022. aasta veebruaris koostatud dokumendis „Juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks“ (kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel [kasuliku teabe rubriigis](#)). Juhendis on selgitatud, et lepingu täitmise tähtajaks tuleb eRHR-is märkida kavandatud lepingu lõppemise tähtpäev. Leping loetakse lõppenuks, kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees). Erandina ei tuleks riigihangetes lepingu kestuse hulka arvestada kõrvalkohustuste täitmise tähtaega, nt garantiiaega. Kui garantiiajal on pakkujal hooldusteenuse osutamise kohustus (st põhikohustus), tuleks see aeg arvata lepingu tähtaja hulka. Täitmise tähtaja sisse ei arvestata lepingus ette nähtud pikendamise ja uuendamise võimalusi. Lepingus ette nähtud tähtaja pikendamise võimalust käsitletakse lepingu muudatusena RHS § 123 tähenduses.

Järelevalvemenetluses leidis tuvastamist, et hankija ei ole täitnud RHS § 83 lg-s 1 ja lg-s 4 sätestatud nõuet esitada eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teade 30 päeva jooksul pärast hankemenetluse või osadeks jaotatud hankemenetluse puhul iga osa suhtes hankemenetluse lõppemist järgmistes riigihangetes:

- a) Väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“. eRHR-ile esitatud andmete kohaselt sõlmis hankija riigihanke nr 238330 tulemusena hankelepingu 03.01.2020, maksumusega 673 606,54 eurot. Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate 17.06.2021. Riigihanges ei esitatud kirjalikku taasesitamist

võimaldavas vormis pakkumust² ning riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut või raamlepingut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis³. Hankija selgitas seonduvalt hankelepingu sõlmimise ja lõpetamise kuupäeva märkimisega eRHR-is, et *hankelepinguteks loeti igakordsed eraldi tellimused*⁴. *Tellimused täideti 2020. aastal ning loeti kokku üheks perioodiks – aasta 2020 tellimused. Kuna hange sisestati eRHRi 2021. aastal, oli võimalik periood kokku koondada.* eRHR-is on andmeväljale „Lepingu number“ märgitud: „Tellimused perioodil 01.01.2020 – 31.12.2020“. Kuna riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, ei ole tuvastatav, millest lähtudes märkis hankija eRHR-is lepingu sõlmimise kuupäevaks 03.01.2020. Hankija edastas Rahandusministeeriumile riigihankega nr 238330 seotud arved ja raamatupidamise andmed, esimene arve (nr Ü160) esitati hankijale 31.01.2020. Hankija esitas hankelepingu sõlmimise teate eRHR-ile 17.06.2021, st enam kui poolteist aastat peale esimese ostuarve laekumise aega.⁵

- b) Väljakuulutamise ja läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“. eRHR-ile esitatud andmete kohaselt sõlmis hankija riigihanke nr 238301 tulemusena hankelepingu 01.03.2020, maksumusega 612 507 eurot. Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate 14.06.2021. Riigihanges ei esitatud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis pakkumust ning riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut või raamlepingut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Hankija selgitas seonduvalt hankelepingu sõlmimise ja lõpetamise kuupäeva märkimisega eRHR-is, et *hankelepinguteks loeti igakordsed eraldi tellimused. Tellimused täideti 2020. aastal ning loeti kokku üheks perioodiks – aasta 2020 tellimused. Kuna hange sisestati eRHRi 2021. aastal, oli võimalik periood kokku koondada*“. eRHR-is on andmeväljale „Lepingu number“ märgitud „Tellimused perioodil 01.03.2020 – 31.12.2020“. Kuna riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut (ega raamlepingut) kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, ei ole tuvastatav, millest lähtudes märkis hankija hankelepingu sõlmimise kuupäevaks eRHR-is 01.03.2020. Raamatupidamise andmete kohaselt on tehtud riigihanke nr 238301 makseid ka jaanuaris ja veebruaris 2020. aastal, st enne eRHR-is märgitud hankelepingu sõlmimise aega (summas 32 620,70 eurot, mis sisaldub eRHR-is märgitud hankelepingu maksumuses 612 507 eurot). Raamatupidamise andmete kohaselt esitati esimene ostuarve nr (R2000051) hankijale 02.01.2020. Hankija esitas hankelepingu sõlmimise teate eRHR-ile 14.06.2021, st enam kui poolteist aastat peale esimese ostuarve laekumise aega.⁶
- c) Väljakuulutamiseteta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 231367 „Isikukaitsevahendid“, mis on jaotatud neljaks osaks. Hankija sõlmis riigihanke tulemusena kokku viis hankelepingut (sh osa nr 3 tulemusena kaks hankelepingut). eRHR-ile edastatud andmete kohaselt sõlmiti riigihanke nr 231367 osade nr 1-3 tulemusena hankelepingud järgmistel

² RHS § 111 lg 1 kohaselt esitatakse pakkumus hankijale kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis vastavalt RHS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele. Väljakuulutamiseteta läbirääkimistega menetluses ei kohustu hankija nõudma ettevõtjalt pakkumuse esitamist, kuid hankija võib teha ettevõtjale pakkumuse esitamise ettepaneku läbirääkimiste pidamise ettepanekus (RHS § 72 lg 2).

³ RHS § 8 lg 7 kohaselt peab hankija sõlmima hankelepingu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kui selle maksumus on vähemalt 20 000 eurot. Kui seaduses on sätestatud tehingu kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm, peab tehing olema tehtud püsivalt kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil ja sisaldama tehingu teinud isikute nimesid, kuid ei pea olema omakäeliselt allkirjastatud (TsÜS § 79). Hankija „Hangete korra“ p 5.10.1. sätestab, et hanke eduka läbiviimise tulemusena sõlmitakse hankeleping, mis peab olema taasesitatavas vormis poolte tahtevalduste vahetusena fikseeritud juhul, kui lepingu maht on vähemalt 100 eurot. „Hangete korra“ p 5.10.2 kohaselt on hankelepingu sõlmimine eraldi dokumendina kohustuslik juhul, kui lepingu maksumus on 10 000 eurot või enam.

⁴ Üksnes raamlepingu sõlmimisel saab tellimusi raamlepingu alusel käsitleda igakordsete hankelepingute sõlmimisena (käesoleval juhul nähtub eRHR-ist, et riigihanke tulemusena sõlmiti hankeleping, mitte raamleping). Tegelikuses ei sõlmitud riigihanke tulemusena ei hanke- ega raamlepingut.

⁵ RHS-iga ei ole kooskõlas hankepraktika, kus teatud ajaperioodil (minevikus) tehtud soetused nn vormistatakse tagantjärele riigihanke korraldamisena eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate esitamise kaudu (minevikus) toimunud soetuste kohta. St tegelikuses ei toimunudki riigihanke menetluse korraldamist ega hankelepingu sõlmimist, vaid toimus (minevikus) tehtud soetuste tagantjärele eRHR-is vormistamine.

⁶ RHS-iga ei ole kooskõlas hankepraktika, kus teatud ajaperioodil (minevikus) tehtud soetused nn vormistatakse tagantjärele riigihanke korraldamisena eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate esitamise kaudu (minevikus) toimunud soetuste kohta. St tegelikuses ei toimunudki riigihanke menetluse korraldamist ega hankelepingu sõlmimist, vaid toimus (minevikus) tehtud soetuste tagantjärele eRHR-is vormistamine.

kuupäevadel: osa nr 1 (hankeleping nr 1.2-14/3176-1) – 30.12.2020; osa nr 2 (hankeleping nr 1.2-14/3247-1) – 21.01.2021⁷; osa nr 3 (hankeleping nr 1.2-14/3279-1) – 21.01.2021. Riigihanke osade nr 1 ja 3 hankelepingute sõlmimise aeg eRHR-is vastab tegelikkusele. eRHR-is märgitud riigihanke osa nr 2 hankelepingu sõlmimise aeg on eksitav. Tegelikkuses sõlmiti riigihanke osa nr 2 tulemusena hankeleping 20.01.2021, mitte 21.01.2021. Kõikide eelnimetatud hankelepingute sõlmimise kohta esitas hankija eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate 26.03.2021, st enam kui 30 päeva peale hankelepingute sõlmimist.

- d) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“. eRHR-ile esitatud andmete kohaselt sõlmis hankija riigihanke nr 238331 tulemusena hankelepingu 03.01.2020. Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate 17.06.2021. Riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Hankija selgitas seonduvalt hankelepingu sõlmimise ja lõpetamise kuupäeva märkimisega eRHR-is, et *hankelepinguteks loeti igakordsed eraldi tellimused. Tellimused täideti 2020. aastal ning loeti kokku üheks perioodiks – aasta 2020 tellimused. Kuna hange sisestati eRHRi 2021. aastal, oli võimalik periood kokku koondada.* eRHR-is on andmeväljale „Lepingu number“ märgitud: „Tellimused perioodil 01.01.2020 – 31.12.2020“. Kuna riigihanke tulemusena ei sõlmitud hankelepingut (ega raamlepingut) kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, ei ole tuvastatav, millest lähtudes märkis hankija eRHR-is hankelepingu sõlmimise kuupäevaks 03.01.2020 (mh ei esitatud riigihankes pakkumust kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis).⁸ Hankija edastas Rahandusministeeriumile riigihankega nr 238331 seotud arved ja raamatupidamise andmed, esimene arve (nr Ü160) esitati hankijale 31.01.2020. Hankija esitas hankelepingu sõlmimise teate eRHR-ile 17.06.2021, st enam kui poolteist aastat peale esimese ostuarve laekumise aega.⁹

Ülejäänud kontrolliakti p-s 1.2 nimetatud riigihangete (sh riigihanke osade) puhul on hankelepingute sõlmimise teated esitatud eRHR-ile nõuetekohaselt 30 päeva jooksul peale hankemenetluse lõppemist. Samuti vastavad tegelikkusele nende riigihangete eRHR-is märgitud hankelepingute sõlmimise ajad.

3.2. Hankelepingu ja raamlepingu maksumuse kohta eRHR-ile teabe esitamine

Juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks (kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel kasuliku teabe rubriigis) on selgitatud seonduvalt riigihanke tulemusena sõlmitud lepingu maksumuse märkimisega eRHR-is järgmist: „Hankelepingu maksumus esitatakse käibemaksuta summamana. Eduka pakkumuse maksumus kandub hankelepingu andmetesse pakkumuse hindamiskriteeriumite lehelt, kui seal on maksumust küsitud. Hankija peab kontrollima andmed üle ja vajadusel neid korrigeerima. Näiteks juhul, kui pakkumuses esines arvutusviga ning see on RHS-is ette nähtud korras parandatud, siis tuleb märkida tegelik lepingu maksumus. Sõlmitud lepingu maksumuseks ei saa olla 0 eurot või ühikuhind. Lepingu maksumuseks tuleb märkida: a) Eduka pakkumuse maksumus, kui pakkumuse maksumus on esitatud kogu lepingu eseme kohta. Näiteks ehitustööde korral pakkumuse maksumus, ilma reservita. b) Hankelepingu täitmisel eeldatavalt pakkujale makstav kogusumma, kui pakkumuses ega lepingus ei fikseerita lepingu kogumaksumust. Näiteks juhul kui pakkumuses esitati ühikuhinnad (nt tüki hind, kuu maksumus, aasta maksumus), siis tuleb hankijal välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel pakkujale makstav tasu kokku. Kontsessioonilepingu puhul tuleb hankijal välja arvestada ja esitada käive, mis pakkujal võib eeldatavalt lepingu täitmisest tekkida. Kui lepingu alusel on

⁷ Tegelikkuses sõlmiti hankeleping (nr 1.2-14/3247-1) 20.01.2021

⁸ Juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks (kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel kasuliku teabe rubriigis) on märgitud, et kui leping sõlmitakse hankija poolse nõustumuse andmisega ilma eraldi lepingu dokumenti allkirjastamata, siis on hankelepingu sõlmimise kuupäevaks nõustumuse andmise päev. Nõustumust saab hankija anda ettevõtjapoolsele tahteavaldusele lepingu sõlmimiseks, mis sisaldub pakkumuses.

⁹ RHS-iga ei ole kooskõlas hankepraktika, kus teatud ajaperioodil (minevikus) tehtud soetused nn vormistatakse tagantjärele riigihanke korraldamisena eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate esitamise kaudu (minevikus) toimunud soetuste kohta. St tegelikkuses ei toimunudki riigihanke menetluse korraldamist ega hankelepingu sõlmimist, vaid toimus (minevikus) tehtud soetuste tagantjärele eRHR-is vormistamine.

kohustatud maksma keegi teine peale hankija, tuleb maksumuse hulka arvestada ka teiste isikute poolt makstavad tasud. c) Ideekonkursil kõikidele osalejatele makstud osalemistasud ja/või määratud auhinnad. d) Asjade, üürimise, liisimise, rentimise korral asja jääkväärtust sõlmitud lepingu maksumuse hulka ei arvestata, kui hankija ei ole selgelt eseme väljaostu hankes ette näinud. e) Laenulepingu korral on lepingu maksumuseks teenustasud, nt lepingu sõlmimise tasu ja intress. Laenatavat summat lepingu maksumuse hulka ei arvestata“.

Järelevalvemenetluses on tuvastatud, et kaheksas kontrolliakti p-s 1.2 nimetatud järelevalvevalimisse kuulunud riigihankes ei vasta eRHR-is märgitud hankelepingu või raamlepingu maksumus nõuetele kas tegelikkusele mittevastava/ebatäpse maksumuse või ühikhindade märkimise tõttu:

- a) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“. eRHR-ile esitatud hankelepingu sõlmimise teates on märgitud sõlmitud hankelepingu maksumuseks 673 606,54 eurot. Raamatupidamise andmete kohaselt tasus hankija SA-le Tartu Ülikooli Kliinikum (edaspidi: TÜK) 599 921,56 eurot. Seega ei vasta eRHR-is hankelepingu maksumuseks märgitud riigihanke nr 238330 soetuste kogumaksumus tegelikkusele. Märgime, et juhul kui hankelepingu kogumaksumust ei ole sõlmitud lepingus fikseeritud, tuleb eRHR-is märkida sõlmitud hankelepingu maksumuseks (nt pakkumuses esitatud) ühikhindade alusel arvutatud hankelepingu eeldatav kogumaksumus. Käesoleval juhul kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hankelepingut ei sõlmitud ja sõlmitud lepingu andmed on esitatud pärast lepingu lõppemist, mistõttu oleks olnud võimalik kohe selgelt maksumus esitada.
- b) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“. eRHR-ile esitatud hankelepingu sõlmimise teates on märgitud hankelepingu maksumuseks 612 507 eurot (so maksete summa perioodil 01.01.2020 – 31.12.2020). eRHR-i kohaselt on hankelepingu periood 01.03.2020 – 31.12.2020. eRHR-ile esitatud andmete kohaselt sõlmiti hankeleping 01.03.2020. Seega ei kattu eRHR-is märgitud hankelepingu sõlmimise aeg ja hankelepingu periood eRHR-is märgitud hankelepingu maksumusega.
- c) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 231367 „Isikukaitsevahendid“. Riigihanke nr 231367 osa nr 2 tulemusena sõlmitud ja lõpetatud hankelepingu nr 1.2-14/3247-1 maksumus eRHR-is (76 658 eurot) ei vasta tegelikkusele. Hankelepingus nr 1.2-14/3247-1 on hankelepingu maksumuseks 74 858 eurot. Raamatupidamise andmete kohaselt on hankija tasunud hankelepingu nr 1.2-14/3247-1 alusel täitjale 74 945 eurot. Seega on hankija esitanud eRHR-ile ebaõiged andmed sõlmitud ja lõpetatud hankelepingu maksumuse kohta. Hankija parandas hankelepingu nr 1.2-14/3247-1 tegeliku maksumuse andmed eRHR-is õigeks 23.02.2023. Hankija on esitanud eRHR-ile riigihanke nr 231367 osa nr 3 lõppenud hankelepingu (nr 1.2-14/3279-1) kohta ebaõiged maksumuse andmed. eRHR-is on märgitud lõppenud hankelepingu maksumuseks 21 000 eurot, kuid raamatupidamise andmete kohaselt on tasutud 20 538 eurot. Hankija parandas hankelepingu nr 1.2-14/3279-1 tegeliku maksumuse andmed eRHR-is õigeks 23.02.2023.
- d) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“. eRHR-ile esitatud hankelepingu sõlmimise teates on märgitud hankelepingu maksumuseks 303 575,06 eurot. Raamatupidamise andmete kohaselt on hankija tasunud TÜK-ile riigihanke nr 238331 soetuste eest 335 362,16 eurot. Seega ei vasta eRHR-is hankelepingu maksumuseks märgitud riigihanke nr 238331 soetuste kogumaksumus (303 575,06 eurot) tegelikkusele. Märgime, et juhul kui hankelepingu kogumaksumust ei ole sõlmitud lepingus fikseeritud, tuleb eRHR-is märkida sõlmitud hankelepingu maksumuseks (nt pakkumuses esitatud) ühikhindade alusel arvutatud hankelepingu eeldatav kogumaksumus. Käesoleval juhul kirjalikku taasesitamist võimaldavas

vormis hankelepingut ei sõlmitud ja sõlmitud lepingu andmed on esitatud pärast lepingu lõppemist, mistõttu oleks olnud võimalik kohe selts korrektselt maksumus esitada.

- e) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 213002 „Endoskoopia seadmed“. Riigihanke tulemusena sõlmiti 26.11.2019 ühe pakkujaga raamleping. eRHR-is on märgitud raamlepingu maksumuseks pakkumuses esitatud ühikhindade kogumaksumus 66 192,59 eurot. eRHR-is märgitud riigihanke eeldatav maksumus on 1 000 000 eurot. Raamlepingu sõlmimisel tuleb eRHR-is märkida sõlmitud raamlepingu maksumuseks raamlepingu maksimaalne summa (st raamlepingu eeldatav kogumaksumus), mida hankija saab kasutada raamlepingu kehtivusaja jooksul (hankelepingute sõlmimisel). Raamlepingu maksimaalse maksumuse või koguse täitumisel kaotab raamleping kehtivuse.¹⁰ Seega oleks hankija pidanud märkima sõlmitud raamlepingu maksumuseks eRHR-is 1 000 000 eurot. Hankija parandas sõlmitud raamlepingu maksumuse andmed eRHR-is õigeaks 23.02.2023.
- f) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 205316 „Transporditeenus“. Riigihanke tulemusena sõlmiti 22.07.2019 raamleping nr 1.2-11/512-1. eRHR-is on märgitud raamlepingu maksumuseks 25 000 eurot. Lõpetatud raamlepingu maksumuseks on eRHR-is märgitud 126 760,50 eurot (vastab raamatupidamise andmetele). Hankija selgitas, et *sõlmitud raamlepingu maksumuse sisestamisel on tehtud inimlik eksimus, tegelik number oli mõeldud riigihanke eeldatav maksumus 200 000 eurot*. eRHR-is märgitud riigihanke eeldatav maksumus on 200 000 eurot, mille hankija oleks pidanud märkima ka sõlmitud raamlepingu maksumuseks.
- g) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 214409 „Soojuse ostmine SA PERH korpustele Hiiu 39 ja 44“. Riigihanke tulemusena sõlmiti neli hankelepingut (soojuse müügilepingud nr 2020-5-4; 2020-5-5; 2020-5-6; 2020-5-7). eRHR-is on märgitud hankelepingute maksumuseks pakkumuses esitatud soojuse 1 MWh hind 60,57 eurot (st ühikhind). eRHR-i üldandmetes on märgitud riigihanke nr 214409 eeldatavaks maksumuseks 585 200 eurot. eRHR-is märgitud lepingu maksumus peab kajastama sõlmitud hankelepingu kogumaksumust. Juhul kui pakkumuses esitati ühikuhinnad, tuleb hankijal välja arvutada eeldatavalt hankelepingu täitmisel pakkujale makstav tasu kokku ja märkida saadud summa sõlmitud hankelepingu maksumuseks eRHR-is. Hankija parandas sõlmitud hankelepingute maksumuse andmed eRHR-is 23.02.2023 märkides ühikhinna asemel sõlmitud hankelepingute maksumuseks 678 444,57 eurot.
- h) Avatud hankemenetlusega riigihange nr 216369 „Nuklearmeditsiini osakonna patsientide transport Peterburgi“. eRHR-is on märgitud sõlmitud hankelepingu maksumuseks pakkumuses esitatud ühikhind 1400 eurot. eRHR-is märgitud riigihanke eeldatav maksumus on 60 000 eurot. Hankija selgitas, et *sõlmitud raamlepingu maksumuse sisestamisel on tehtud inimlik eksimus. Tegelik number oli mõeldud riigihanke eeldatav maksumus 60 000 eurot*.¹¹ Märgime, et eRHR-is märgitud hankelepingu maksumus peab kajastama sõlmitud hankelepingu kogumaksumust (raamlepingu puhul raamlepingu maksimaalset maksumust). Juhul kui pakkumuses esitati ühikuhinnad, tuleb hankijal (arvestades hankelepingu mahtu) välja arvutada eeldatavalt hankelepingu täitmisel pakkujale makstav tasu ja märkida antud summa hankelepingu maksumuseks eRHR-is.

3.3. Hankelepingu ja raamlepingu lõpetamise teabe eRHR-ile esitamise tähtaeg

RHS § 83 lg 7 p-de 1-2 kohaselt peab hankija esitama 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist eRHR-ile teabe hankelepingu tegeliku maksumuse kohta ning andmed hankelepingus

¹⁰ Euroopa Kohtu 17.06.2021 otsus nr C-23/20 Simonsen & Weel A/S p 68.

¹¹ Märgime, et eRHR-ist (sh ühestki riigihanke nr 216369 alusdokumendist, nt lepingu projektist, tehnilisest kirjeldusest) ei nähtu, et riigihange oleks korraldatud raamlepingu sõlmimiseks. Riigihanke alusdokumentidest ja eRHR-ile esitatud andmetest nähtuvalt korraldati riigihange hankelepingu sõlmimiseks.

tehtud muudatustest, mille kohta ei ole eelnevalt esitatud RHS § 123 lg-s 5 nimetatud hankelepingu muutmise teadet. Lisaks peab hankija märkima ettevõtjapoolsed hankelepingu rikkumised, mis tingisid RHS § 95 lg 4 p-s 8 nimetatud õiguskaitsevahendi kohaldamise (vt enne 01.06.2022 kehtinud redaktsioon RHS § 83 lg 7 p 3 ja alates 01.06.2022 RHS § 83 lg 7¹).

Seoses hankelepingu lõpetamise andmete esitamisega eRHR-ile on Rahandusministeerium selgitanud juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt registrile andmete esitamise kohta (lk 4, kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel kasuliku teabe rubriigis) mh järgmist: “Lepingu tegelik maksumus on summa, mis maksti hankelepingu täitmisel ettevõtjale. Maksumus esitatakse käibemaksuta summana. Kontsessioonilepingu puhul on lepingu maksumuseks mitte üksnes hankija makstud tasud, vaid ka kolmandatelt isikutelt saadud tasud. Kui hankija kohaldas leppetrahvi, tuleb see lepingu algsest maksumusest maha arvata. Kui hankelepingut muudeti nii, et muutus ka lepingu maksumus, tuleb muudatused tegeliku maksumuse esitamisel arvesse võtta. Näiteks kui ehitustööde hankeleping sisaldas reservi kasutamise võimalust ja seda kasutati, siis tuleb märkida hankelepingu täitmisel tegelikult tasutud summa. Asjade üürimise, liisimise, rentimise korral tuleb esitada lepingu maksumus koos eseme väljaostu maksumusega, kui hankija seda võimalust kasutas. Lepingu lõpetamise kuupäev – Lepingu lõpetamise kuupäev on päev, millal mõlema lepingu poole, so nii ettevõtja kui ka hankija, kohustused on täidetud. Vaegtööde korral lõpeb leping siis, kui ka vaegtöödega seotud kohustused on täidetud. Kui lepingut muudeti, nt täitmise tähtaega pikendati, siis lõpetamise kuupäev ja eRHR-ile andmete esitamise tähtpäev tuleneb tegelikult lepingu lõppemisest. Lepingu tingimuste muutumine – „Jah“ tuleb märkida, kui muutusid mistahes lepingu tingimused võrreldes algses lepingus kokkulepituga. Lisaandmed tuleb esitada nende hankelepingus tehtud muudatuste kohta, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud. Sealjuures tuleb jaatavalt vastata ka juhul kui muudatused olid ebaolulised. Kui ettevõtja ei täitnud lepingut nõuetekohaselt, kuid lepingut ei muudetud, siis tuleb vastata eitavalt, kuid märkida järgnevalt ettevõtjapoolsed rikkumised“.

Seoses raamlepingu lõpetamise andmete esitamisega eRHR-ile on Rahandusministeerium selgitanud juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt registrile andmete esitamise kohta (lk 5, kättesaadav Rahandusministeeriumi veebilehel kasuliku teabe rubriigis) järgmist: „Raamlepingu puhul esitab hankija lepingu lõpetamise andmed 30 päeva jooksul pärast raamlepingu lõppemist või raamlepingu alusel sõlmitud viimase hankelepingu lõppemist, kui hankeleping lõpeb hiljem kui raamleping. Teave tuleb esitada pärast viimase hankelepingu lõppemist kogu raamlepingu kohta kokku, sh mitme pakujaga raamlepingu korral kõikide raamlepingu poolte kohta samaaegselt. Eraldi tuleb teave esitada üksnes juhul, kui hankemenetlus oli jaotatud osadeks ja iga osa kohta sõlmiti eraldi raamleping erineval ajal. Sellisel juhul kohaldub RHS § 83 lg 8 iga osa kohta eraldi“.

Hankija on märkinud eRHR-is hankelepingute lõpetamise kuupäevadeks lepingutes sätestatud nn tööde teostamise tähtajad, mitte kuupäevad, millal on täidetud mõlema lepingupoole kohustused (üldjuhul on lepingu lõppemise kuupäevaks hankija poolt viimase arve tasumise kuupäev).

RHS § 83 lg-s 7 sätestatud 30-päevase tähtaja nõude eiramine hankelepingute lõpetamise teabe esitamisel eRHR-ile on tuvastatud järgmistes riigihangetes:

- a) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“. Hankelepingu lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 31.12.2020 (s.o. raamatupidamise andmete kohaselt viimase arve tasumise kuupäev). Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu lõpetamise teabe 20.06.2021, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingu lõppemist.
- b) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“. Hankelepingu lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 31.12.2020 (viimase arve tasumise kuupäev on raamatupidamise andmete kohaselt 30.12.2020). Hankija esitas eRHR-ile teabe hankelepingu lõppemise kohta 02.09.2021, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingu lõppemist.

- c) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega (neljaks osaks jaotatud) hankemenetlusega riigihange nr 231367 „Isikukaitsevahendid“. Riigihanke osa nr 3 tulemusena sõlmitud hankelepingu nr 1.2-14/3279-1 (HMK Medical OÜ) lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 02.02.2021 (raamatupidamise andmete kohaselt tasuti viimane arve 08.02.2021). Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu lõpetamise andmed 09.04.2021, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingu lõppemist. Riigihanke osa nr 4 tulemusena sõlmitud hankelepingu nr 1.2-14/3591-1 (OneMed OÜ) lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 12.03.2021 (raamatupidamise andmete kohaselt tasuti viimane arve 23.03.2021). Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu lõpetamise andmed 29.08.2021, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingu lõppemist. Riigihanke osade nr 1 ja 2 tulemusena sõlmitud hankelepingute lõpetamise andmed on esitatud eRHR-ile tähtaegselt. Hankija parandas eRHR-is hankelepingute nr 1.2-14/3279-1 ja nr 1.2-14/3591-1 lõpetamise kuupäevad õigeks 23.02.2023.

- d) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega (neljaks osaks jaotatud) hankemenetlusega riigihange nr 235446 „Respiraatormaskid ja kaitsekitlid“. Hankelepingute lõpetamise kuupäevadeks on eRHR-is märgitud järgmised kuupäevad:

30.04.2021 (osa nr 1 hankeleping nr 1.2-14/3774-1, HMK Medical OÜ). Raamatupidamise andmete kohaselt tasuti arve 29.04.2021 (eeldatav mõlemapoolsete kohustuste täitmise/hankelepingu lõppemise kuupäev);

23.04.2021 (osa nr 2 hankeleping nr 1.2-14/3699-1, OÜ KALVERTON). Raamatupidamise andmete kohaselt tasuti viimane arve 19.04.2021 (eeldatav mõlemapoolsete kohustuste täitmise/hankelepingu lõppemise kuupäev);

14.05.2021 (osa nr 3 hankeleping nr 1.2-14/3773-1, TAMREX OHUTUSE OÜ). Raamatupidamise andmete kohaselt tasuti viimane arve 05.05.2021 (eeldatav mõlemapoolsete kohustuste täitmise/hankelepingu lõppemise kuupäev);

31.05.2021 (osa nr 4 hankeleping nr 1.2-14/3813-1, OÜ Balti Intermed). Raamatupidamise andmete kohaselt tasuti viimane arve 03.06.2021 (eeldatav mõlemapoolsete kohustuste täitmise/hankelepingu lõppemise kuupäev).

Hankija esitas eRHR-ile kõikide hankelepingute lõppemise kohta teabe 08.03.2022, s.o. enam kui 30 päeva pärast hankelepingute lõppemist. Hankija parandas ebaõiged hankelepingute lõpetamise kuupäevad eRHR-is õigeks 23.02.2023.

- e) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“. Hankelepingu lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 31.12.2020, mis on ühtlasi raamatupidamise andmete kohaselt viimase arve tasumise kuupäev. Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu lõpetamise teabe 20.06.2021, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingu lõppemist.
- f) Avatud hankemenetlusega riigihanke nr 205316 „Transporditeenus“. Raamlepingu lõpetamise kuupäevaks on eRHR-is märgitud 31.07.2022. Raamatupidamise andmete kohaselt on viimase arve tasumise (ehk tellimuse/hankelepingu täitmise) kuupäev 13.05.2022. (Ühe pakujaga sõlmitud) raamlepingu p 1.5 sätestas, et hankelepingut iga tellimuse puhul eraldiseisvalt ei allkirjastata, vaid kõik käesolevas lepingus [st raamlepingus] toodud tingimused, mis on seotud teenuse osutamise ja kõige sellega seonduvaga, kehtivad pärast käesoleva lepingu jõustumist iga tellimuse puhul automaatselt. Hankija esitas eRHR-ile raamlepingu lõpetamise teabe 12.10.2022, s.o. enam kui 30 päeva peale raamlepingu lõppemist¹².

¹² Vt ka kontrolliakt p 4.4.

- g) Avatud hankemenetlusega riigihanke nr 216369 „Nuklearmeditsiini osakonna patsientide transport Peterburgi“. Hankelepingu lõpetamise kuupäevaks eRHR-is on märgitud 19.05.2022. Riigihanke tulemusena sõlmitud hankelepingu täitmist ei toimunud. Hankija esitas eRHR-ile hankelepingu lõpetamise teabe 12.10.2022, s.o. enam kui 30 päeva peale hankelepingus sätestatud hankelepingu kehtivuse aega (24 kuud alates lepingu sõlmimisest (19.05.2020)).
- h) Avatud hankemenetlusega riigihanke nr 213002 „Endoskoopia seadmed“. Raamlepingu täitmise tähtpäevaks on eRHR-is märgitud 25.11.2022 (s.o. 36 kuud raamlepingu sõlmimisest)¹³. Samas on raamlepingu p 3.2.4. kohaselt seadme varuosade tarnimise periood 7 (seitse) aastat seadme vastuvõtmisest. Hankija selgitas, et *lepingus on ammendunud vaid uute toodete ostmise periood ([raamlepingu] p 3.3. „Ostjal on õigus esitada müüjale seadmete tellimusi 36 (kolmekümne kuue) kuu jooksul lepingu jõustumisest“), kuid seadmete varuosade tellimiseks kehtib leping 7 aastat – st kuni 26.01.2027. Seega saame tõdeda, et raamleping ei ole veel lõppenud.*¹⁴

RHS § 83 lg 3 sätestab, et raamlepingu korral esitab hankija registrile andmed 12 kuu jooksul raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute sõlmimise aja ja maksumuse kohta 30 päeva jooksul pärast iga 12 kuu möödumist raamlepingu sõlmimisest arvates.

eRHR-ist nähtuvalt ei olnud hankija täitnud RHS § 83 lg-s 3 sätestatud kohustust, st esitanud eRHR-ile iga 12 kuu möödumisel raamlepingu sõlmimisest teavet eelneva 12 kuu jooksul raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute (või nn soetuste koondi) kohta. Hankija kõrvaldas eelnimetatud puuduse eRHR-is 10.03.2023, kui esitas eRHR-ile teabe raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta 12-kuuliste perioodide kaupa.

Juhime veelkord hankija tähelepanu sellele, hankelepingu lõppemise kohta teabe esitamisel eRHR-ile tuleb hankelepingu lõppemise kuupäevaks märkida kuupäev, millal on täidetud mõlema lepingupoole põhikohustused.

4. Tähelepanekud ja soovitused

RHS § 210 lg 1 alusel on Rahandusministeeriumil õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Tähelepanekud on tehtud kontrolliakti p-s 1.2. nimetatud riigihangete kontrollimisel tuvastatud süsteemse iseloomuga puuduste kohta, soovitusi on antud RHS-i paremaks järgimiseks ja võimalike rikkumiste ärahoidmiseks edasises hankepraktikas.

4.1. Kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hankelepingute või raamlepingute sõlmimata jätmise (lepingute tühisus)

RHS § 8 lg 7 kohaselt peab hankija sõlmima hankelepingu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kui selle maksumus on vähemalt 20 000 eurot. Hankija võib riigihanke alusdokumentides sätestada, et hankeleping sõlmitakse kirjalikus, elektroonilises või notariaalses vormis.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) §-s 79 kohaselt peab kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tehtud tehing olema tehtud püsivat kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil ja sisaldama tehingu teinud isikute nimesid, kuid ei pea olema omakäeliselt allkirjastatud.

Hankija „Hangete korra“ p-des 5.10.1. – 5.10.3. sätestatakse järgmised vorminõuded hankelepingute sõlmimisele: „*Hanke eduka läbiviimise tulemusena sõlmitakse hankeleping, mis peab olema taasesitatavas vormis poolte tahteavalduste vahetusena fikseeritud juhul, kui*

¹³ Riigihanke nr 213002 tulemusena sõlmiti ühe pakkujaga raamleping 26.11.2019, mille p 3.3. kohaselt on ostjal õigus esitada müüjale seadmete tellimusi 36 (kolmekümne kuue) kuu jooksul lepingu jõustumisest. Hanketeates ja eRHR-i üldandmetes on märgitud raamlepingu kestuseks 36 kuud.

¹⁴ Vt ka kontrolliakt p 4.4.

lepingu maht on vähemalt 100 eurot. Eraldi dokumendina hankelepingu sõlmimine on kohustuslik juhul, kui lepingu maksumus on 10 000 eurot või enam. Hankelepingu eraldi dokumendina vormistamiseks kasutatakse eelkõige Regionaalhaigla lepingute haldamise korra lisadena kinnitatud tüüpvorme. Kui vajaliku sisuga tüüpvorm puudub, algatab hanke eest vastutav isik hankelepingu ettevalmistamise vastavalt lepingute haldamise korrale.“

Järgnevalt on loetletud riigihanked, mille mahtu kuulunud soetuste summa ületas 20 000 eurot, kuid riigihangete tulemusena ei sõlmitud hanke- ega raamlepingut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis:

- a) Väljakuulutamisetä läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“ (e-RHR-is on märgitud hankelepingu maksumuseks 673 606,54 eurot¹⁵);
- b) Väljakuulutamisetä läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“ (e-RHR-is on märgitud hankelepingu maksumuseks 612 507 eurot);
- c) Väljakuulutamisetä läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“ (e-RHR-is on märgitud hankelepingu maksumuseks 303 575,06 eurot¹⁶)¹⁷.

Hankija selgitas seonduvalt riigihangete nr 238330 ja 238331 korraldamisega, *et hankelepinguid hangete tulemusena ei sõlmitud, sest hankijal on SA-ga Tartu Ülikooli Kliinikum koostööleping¹⁸, mida peeti piisavaks ja täiendavate hankelepingute sõlmimist ei peetud vajalikuks. Seoses riigihanke nr 238301 korraldamisega selgitas hankija, et lepingut selle hanke raames ei sõlmitud. Tegemist oli hankega, mis viidi läbi seoses kiireloomulise vajadusega võitluses koroonapandeemiaga. Seetõttu lepingut eraldi ei koostatud ega allkirjastatud.*

Märgime, et kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hankelepingute sõlmimata jätmist riigihangete nr 238330 ja 238331 tulemusena ei ole võimalik põhjendada 19.05.2019 kirjalikus vormis hankija ja SA Tartu Ülikooli Kliinikum vahel sõlmitud töövõtulepinguga. Antud töövõtulepingu olemasolu ja selle sõlmimine kirjalikus vormis ei oma vähimatki puutumust riigihangete nr 238330 ja nr 238331 korraldamisega, sh RHS § 8 lg 7 sätestatud vorminõude täitmisega nimetatud riigihangetes. RHS § 8 lg 7 sätestatud nõue sõlmida hankeleping kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tuleb täita iga riigihanke puhul eraldiseisvalt juhtudel, kui konkreetse riigihanke tulemusena sõlmitava hankelepingu maksumus ületab 20 000 eurot.

RHS-i kommenteeritud väljaandes¹⁹ on RHS § 8 lg 7 sätestatud nõude täitmata jätmisega kaasnevate tagajärgede kohta selgitatud järgmist: *“RHS ei reguleeri eraldi vorminõude järgimata jätmise tagajärge. TsÜS § 83 lg 1 kohaselt on tehing seaduses sätestatud vormi järgimata jätmise korral reeglina tühine. Erandiks on olukord, kui seadusest või vormi eesmärgist tuleneb teisiti. RHS (erinevalt RHS 2007-st – vt allpool) vastavat erandit ei kehtesta. Seega võib küsida, kas RHS § 8 lg 7 ls-s 1 sätestatud vorminõude eesmärgist tuleneb, et nõude rikkumisest sõltumata võiks hankelepingu kehtivaks lugeda. Ilmselt on vastus sellele küsimusele*

¹⁵ Raamatupidamise andmete kohaselt on tegelikkuses tasutud 599 921,56 eurot (vt kontrolliakti p 3.2 a) tähelepanek).

¹⁶ Raamatupidamise andmete kohaselt on tegelikkuses tasutud 335 362,16 eurot (vt kontrolliakti p 3.2 d) tähelepanek).

¹⁷ eRHR-is märgitud riigihanke nr 238331 nimetus „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“ (milles sisaldub käesoleval juhul ainus avalikustatud teave riigihanke eseme kohta) ei vasta proportsionaalselt riigihanke tegelikule esemele. Raamatupidamise andmete kohaselt moodustavad farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogiauurinud riigihanke mahust oluliselt väiksema osa võrreldes immuunanalüüsi labori teenustega, mida riigihanke pealkirjas ei ole nimetatud.

¹⁸ Hankija poolt nimetatud koostöölepingu (täpsemalt „Laboratoorsete uuringute töövõtuleping nr 1.2-10/600-1“, mis sõlmiti kirjalikus vormis 19.05.2019 kehtivusega kuni 30.04.2021) kohaselt on tellijaks SA Tartu Ülikooli Kliinikum ja töövõtjaks SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla. Lepingu eesmärk on töövõtja laboratooriumius tellija soovil hemolüüsi määramine eritrotsüütide suspensioonis.

¹⁹ Mari Ann Simovart. RHS § 8 lg 7, kommentaar 61. M.Parind, M.A.Simovart (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

eitav. Nimelt sätestavad samaväärse vorminõude ka riigihangete direktiivid kui ühe hankelepingut defineeriva tunnuse. Seega ei vastaks suuliselt sõlmitud hankeleping direktiivis sätestatud hankelepingu tunnustele. Vorminõude järgimine teenib ilmselt ka riigihanke läbipaistvuse ja kontrollitavuse huve. Kirjanduses on suulise hankelepingu sõlmimist seostatud ka võimaliku direktiividest kõrvalehiilimise katsena.²⁰ Eeltoodust võib järeldada, et RHS § 8 lg 7 ls-s 1 sätestatud kirjalikku taasesitamist võimaldava vormi nõude järgimata jätmisel saabub TsÜS §-s 83 lg 1 sätestatud tagajärg ning 20 000 eurone või kallim suuliselt sõlmitud hankeleping on tühine, seda hoolimata RHS § 2 lg 2 ls-s 2 sätestatud tühisuse keelust“.

RHS § 8 lg-st 7 sätestatud hankelepingu vorminõude kohustus kohaldub ka raamlepingute sõlmimisele, st ka raamleping tuleb sõlmida kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kui selle maksumus on vähemalt 20 000 eurot. RHS § 29 lg 1 kohaselt kohaldatakse raamlepingule hankelepingu sätteid, kui RHS-is ei ole sätestatud teisiti. RHS-is ei ole sätestatud raamlepingute sõlmimisele vorminõude erisust võrreldes hankelepingute sõlmimisega. Samuti tuleb RHS § 8 lg 7 toodud vorminõuet järgida raamlepingu alusel hankelepingu sõlmimisel juhul kui hankelepingu maksumus on 20 000 eurot või üle selle.

4.2. Väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetluste korraldamine laboriteenuste tellimiseks

eRHR-ist nähtuvalt tellis hankija 2020. aastal SA-lt Tartu Ülikooli Kliinikum sotsiaalteenuseid, st meditsiinilaboratooriumide teenuseid (tähistatud CPV koodiga nr 85145000-7 „Meditsiinilaboratooriumide teenused“) kahe järgneva kontrolliakti p-s 1.2 nimetatud riigihankega RHS § 49 lg 1 p 2 alusel:

- a) väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetlusega riigihanke nr 238330 „Geneetika uuringud“ (eRHR-is märgitud hankelepingu maksumus 673 606,54 eurot²¹) ja
- b) väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetlusega riigihanke nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“ (eRHR-is märgitud hankelepingu maksumus 303 575,06 eurot²²)²³.

Seonduvalt meditsiinilaboratooriumide teenuste tellimisega märgime täiendavalt, et eRHR-ist nähtuvalt tellis hankija SA-lt Tartu Ülikooli Kliinikum meditsiinilaboratooriumide teenuseid väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetluse tulemusena ka 2021. aastal (antud juhul RHS § 49 lg 1 p 1 alusel) summas 712 910,79 eurot. Nimetatud teenuste tellimise kohta esitas hankija eRHR-ile (tagantjärele) 16.06.2022 hankelepingu sõlmimise teate väljakuulutamisetähtaegide läbirääkimistega hankemenetlusega riigihanke nr 251799 „Labori-teenused“ kohta, riigihanke esemeks on „Tellimused perioodil 01.01.2021-31.12.2021“. Hankija registreeris pakkuja hanke juurde (tagantjärele) 16.06.2022 hankelepingu sõlmimise teate esitamise päeval eRHR-ile. Pakkuja juhtis 16.06.2022²⁴ hankija tähelepanu asjaolule, et hankedokumendid ei ole kättesaadavad ja pakumuste esitamise tähtaeg on „tugevalt minevikus“. Hankija vastas pakkujale: „Need on 2021 aastal teostatud tehingud, kuid registritoimingud olid tegemata“.

Märgime, et hankepraktikat, kus teatud ajaperioodil (minevikus) tehtud soetused nn vormistatakse soetuste perioodi lõppedes tagantjärele riigihanke korraldamisena eRHR-ile hankelepingu sõlmimise teate esitamise kaudu (sh isik, kellelt soetused telliti, ei olnudki tegelikkuses teadlik riigihankes osalemisest, samuti ei sõlmitud antud isikuga hankelepingut), ei saa pidada korrektseks. Kirjeldatud käitumist tuleb kindlasti eelistada olukorrale, kui hankija

²⁰ M. Steinicke in M. Steinicke, P. L. Vesterdorf (ed.). EU Public Procurement Law. Brussels Commentary. C. H. Beck, Hart, Nomos 2018, p 161.

²¹ Raamatupidamise andmete kohaselt on tegelikkuses tasutud 599 921,56 eurot (vt kontrolliakti p 3.2 a) tähelepanek).

²² Raamatupidamise andmete kohaselt on tegelikkuses tasutud 335 362,16 eurot (vt kontrolliakti p 3.2 d) tähelepanek).

²³ Riigihanked nr 238330 ja nr 238331 on kajastatud 2021. aasta hankeplaanis (tagantjärele).

jätaks teabe minevikus toimunud soetuste kohta eRHR-ile üldse esitamata. Siiski palume seesugust (samuti eRHR-i väliselt riigihangete korraldamise) hankepraktikat tulevikus vältida.

Riigihangete nr 238330 ja nr 238331 korraldamise ajal (st 2020. aastal) kehtinud RHS § 49 lg 1 p 2 sätestas, hankijal on õigus korraldada riigihange väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlusena, kui hankelepingu saab sõlmida ainult ühe pakkujaga tehnilistel põhjustel ja konkurentsi puudumine ei tulene riigihankes esitatud tingimuste kunstlikust kitsendamisest.

Seonduvalt RHS § 49 lg 1 p 2 sätestatud erandiga, mille alusel on lubatud korraldada väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlus juhul kui hankelepingu saab sõlmida ainult ühe pakkujaga tehnilistel põhjustel, peame vajalikuks selgitada, et võimalike lepingupartnerite arvu kindlakstegemisel ei saa piirduda üksnes Eesti turuga. Seda kindlasti juhul, kui tellitavate teenuste eeldatav kogumaksumus on võrdne või ületab riigihanke rahvusvahelist piirmäära (sotsiaalteenuste tellimise rv piirmäär on 750 000 eurot). Seega juhul kui CPV koodiga nr 85145000-7 „Meditsiinilaboratooriumide teenused“ tähistatud teenuseid tuleks käsitleda sama eesmärgi saavutamiseks vajalike teenustena, tuleb tellitavate teenuste eeldatavad maksumused lähtudes RHS § 23 ja 24 summeerida, millest lähtudes tuleb valida riigihanke korraldamise menetlusreeglid.

RHS-i kommenteeritud väljaandes²⁵ on RHS § 49 lg 1 p 2 kohta märgitud mh, et *hinnates võimalike lepingupartnerite arvu, on oluline esmalt tuvastada, millise territooriumi turg on antud juhul asjakohane. Näiteks ei saa võimatuks pidada olukorda, kus Eestis leidub vaid üks ettevõtja, kellel on võimekus või õigus hankelepingut täita, kuid kogu EL territooriumil on selliseid ettevõtjaid rohkem. EK praktika kohaselt peab hankija rahvusvahelist piirmäära ületavate riigihangete puhul võimalike lepingupartnerite hulga kindlaks tegemisel lähtuma kogu EL turust.*²⁶ See on põhjendatav sellega, et üle rahvusvahelist piirmäära riigihanked äratavad eelduslikult huvi liiduülesest. Alla rahvusvahelist piirmäära jäävate riigihangete puhul tuleks kogu EL turg aluseks võtta juhul, kui asjaomane leping äratav hoolimata oma suhteliselt madalast maksumusest „selget piiriülest huvi“.²⁷

Tunnustamist väärrib, et eRHR-ist nähtuvalt avaldas hankija 12.08.2022 sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse nr 242742 „Laboriuuringud“ hanketeate, mille esemeks olid mitmesugused (sh riigihangete nr 238330 ja nr 238331 mahtu kuulunud) meditsiinilaboratooriumide teenused (sotsiaalteenused). Riigihanke nr 242742 tulemusena sõlmis hankija SA-ga Tartu Ülikooli Kliinikum meditsiinilaboratooriumide teenuste tellimise raamlepingu kestusega 48 kuud, kogumaksumusega 8 000 000 eurot.

Hankija „Hangete korda“ täiendati 01.07.2020 järgmise punktiga 5.9.2: “Kui hankelepingu kiire sõlmimine on vajalik hankijast sõltumatute ettenägematute sündmuste tagajärjel tekkinud äärmise vajaduse tõttu, mis ei võimalda kinni pidada riigihangete seaduse § 92–94 sätestatud tähtaegadest, on selle hanke läbiviimine lubatud juhatuse esimehe korraldusel hanketalituse poolt ilma hankekomisjoni moodustamata ning hankeplaani lisatakse see hange tagantjärele.”

Läbipaistvuse- ja kontrollitavuse põhimõtte paremaks tagamiseks soovitame tagantjärele hankeplaani lisatavad väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlused hankeplaanis eristada korraliselt planeeritud väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlusest. Hankija veebilehel oli 2022. aastal avaldatud 2021. aasta hankeplaani, kus oli mh ära märgitud hankeplaani kantud riigihangete hankemenetluse liik, kuid ei olnud eristatav, kas riigihange on

²⁵ M. Parind. RHS § 49 lg 1 p 2 kommentaar 16. M.Parind, M.A.Simovart (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

²⁶ EK C-275/08, Euroopa Ühenduste Komisjon versus Saksamaa Liitvabariik, ECLI:EU:C:2009:632, p 63.

²⁷ Vt piiriülese huvi tuvastamise kriteeriumite kohta EK C-231/03, Consorzio Aziende Metano (Coname) versus Comune di Cingia de' Botti, ECLI:EU:C:2005:487, p 20; EÜK T-258/06, Saksamaa Liitvabariik versus Euroopa Komisjon, ECLI:EU:T:2010:214, p 88; EK C-91/08, Wall AG versus Stadt Frankfurt am Main, Frankfurter Entsorgungs- und Service (FES) GmbH, ECLI:EU:C:2010:182, p 34; C-203/08, Sporting Exchange Ltd versus Minister van -Justitie, ECLI:EU:C:2010:307, p 40; C-113/13, Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“ jt versus San Lorenzo Soc. coop. Sociale ja Croce Verde Cogema cooperativa sociale -Onlus, ECLI:EU:C:2014:2440, p 49; C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL versus Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia, ECLI:EU:C:2015:228, p 20.

lisatud hankeplaani tagantjärele või mitte. Hankija veebilehel avaldatud 2022. aasta hankeplaanis planeeritavate riigihangete hankemenetluse liike enam märgitud ei ole. Soovitame läbipaistvuse ja kontrollitavuse huvides kajastada hankeplaanides siiski ka edaspidi planeeritavate riigihangete hankemenetluse liigid. Arvestades, et hankija hankepraktikast moodustavad erandlikud hankemenetlused olulise osa (nt perioodil 01.01.2022 – 28.12.2022 korraldas hankija 61 väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlust ja 139 avatud hankemenetlust), annab hankeplaanis avalikustatud teave planeeritud või juba läbi viidud riigihangete hankemenetluse liikide kohta samuti olulist teavet hankija hankepraktika kohta.

4.3. eRHR-i väliselt väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluste korraldamine ja dokumentide säilitamine

Kontrolliakti p-s 1.2. nimetatud riigihangetest on korraldatud eRHR-i väliselt järgmised riigihanked:

- a) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238330 „Geneetika uuringud“;
- b) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238331 „Farmakoloogia ning kliinilise keemia ja hematoloogia uuringud“;
- c) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 238301 „Reaktiivid ja tarvikud Covid-19 testimiseks“;
- d) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 235446 „Respiraatormaskid ja kaitsekitlid“;
- e) Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega riigihange nr 231367 „Isikukaitsevahendid“.

Järelevalvemenetluse läbiviimisel esitas kontrollija hankijale järgmise küsimuse: „Kuna kõik eelnimetatud riigihanked on korraldatud riigihangete registri väliselt, st riigihangete registrist ei nähtu kõrvaldamise aluste puudumise kontrollimine, pakkumused²⁸, võimaliku teabevahetuse toimumine²⁹, võimalike läbirääkimiste pidamine, võimalike alusdokumentide koostamine, otsuste vastuvõtmine/teavitamine, siis palun edastage (olemasolul) kõik riigihangete nr 238330, nr 238331, nr 238301, nr 235446 ja nr 231367 läbiviimisel koostatud dokumendid/teabevahetus, kõrvaldamise aluste puudumise kontrollimist puudutav tõendusmaterjal ning riigihangetes esitatud pakkumused“.

Hankija vastas küsimusele, et *“Täiendavaid materjale³⁰ ei ole meil saata. Dokumente ei ole enam säilinud või neid ei ole olemas. Kuivõrd tegemist oli Covid-19 pandeemia ajal teostatud kiireloomuliste hangetega, siis ei ole säilinud ka kõrvaldamise aluste kontrollimise dokumente. Kuid hankijal oli alati olemas teadmine, et pakkujatel puuduvad kõrvaldamise alused, sest tegemist on tarnijatega, kellel on varasemalt või ka samal ajahetkel kontrollitud kõrvaldamise aluste puudumist teiste hankemenetluste jooksul. Näiteks riigihanke nr 231367 ja 235446 pakkujate kõrvaldamise aluste puudumist kinnitavad teostatud kontrollid hangetes nr 205411 (OÜ Balti Intermed), nr 212929 (OneMed OÜ), nr 205411 (Medivar OÜ)”*.

RHS-i eelnõu (450 SE I) seletuskirjas (lk 67) on seonduvalt RHS §-ga 72 Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse kord“ selgitatud, et: „Selle hankemenetluse puhul võib

²⁸ RHS § 72 lg 2 kohaselt võib hankija teha läbirääkimiste pidamise ettepanekus ettevõtjale ettepaneku pakkumuse esitamiseks, kui ettepanekut pakkumuse esitamiseks tehtud ei ole, siis pakkumuse esitamise kohustus puudub.

²⁹ RHS-i kommenteeritud väljaandes (M. Parind. RHS § 72 lg 3 kommentaar 8. M.Parind, M.A.Simovart (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019) on RHS § 72 lg 3 kohta selgitatud järgmist: „RHS § 72 lg 3 lubab hankijal mitte järgida RHS § 45 lg-s 1 sätestatud kohustust pidada riigihankega seotud teabevahetust elektrooniliselt. Sellise erandi rakendamise võimalus on siiski piiratud. Riigihangete registri väliselt ja mitteelektrooniliselt võib väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse läbi viia juhul, kui hankija pakkujalt mingeid pakkumusega seotud dokumente ei nõua, vaid hankelepingu tingimused selguvad üksnes läbirääkimiste teel, ning ainuke vormistatav dokument on hanke- või raamleping.“

³⁰ Riigihangete nr 235446 ja nr 231367 tulemusena on sõlmitud elektroonilises vormis hankelepingud.

hankija valida, kas viia hankemenetlus läbi, kasutades selleks riigihangete registrit või mõnda muud elektroonilist süsteemi, või n-ö registriväliselt (mitteelektroniliselt). Registriväliselt ja mitteelektroniliselt saab hankemenetlust läbi viia juhul, kui pakkujate poolt mingeid pakkumusega seotud dokumente ei nõuta, vaid hankelepingu tingimused selguvad üksnes läbirääkimiste teel ning ainuke vormistatav dokument on hankeleping või raamleping. Kuigi hankija ei tohi hankelepingut sõlmida sellise isikuga, kellel esinevad teadaolevalt kohustuslikud kõrvaldamise alused, ei ole hankijal selles menetluses kohustust aktiivselt kontrollida kõrvaldamise aluseid nagu teistes hankemenetluses. Teisisõnu tekib hankijal kohustus kõrvaldamise aluseid kontrollida üksnes kahtluse olemasolul. Kohustuslike kõrvaldamise aluste puudumist saab Eesti pakkujate puhul kontrollida ka selle menetluse puhul registri kaudu, milleks tuleb formaalselt alustada registris hanget, et oleks võimalik teha päringuid hankemenetluses osalevate ettevõtjate kohta.“

Kuigi eRHR-i väliselt korraldatud väljakuulutamisetega läbirääkimistega hankemenetluste puhul puudub hankijal kohustus nõuda ettevõtjalt pakkumuste esitamist, samuti puudub kohustus kontrollida kõrvaldamise aluste puudumist (v.a. kahtluse olemasolul), tuleb siiski RHS §-s 3 p-s 1 sätestatud läbipaistvuse ja kontrollitavuse kohustuse tagamisest lähtudes säilitada dokumendid (juhul kui need koostati) toimunud teabevahetuse ja läbirääkimiste kohta.

RHS hankemenetluse käigus koostatud dokumentide säilitamist ei reguleeri, kuna dokumentide säilimine on tagatud eRHR-i kaudu riigihangete korraldamisel. Raamatupidamise seadusest (RPS) tuleneb raamatupidamise dokumentide säilitamise kohustus (RPS § 12 lg 1 kohaselt peab raamatupidamiskohustuslane säilitama raamatupidamise algdokumente seitse aastat alates selle majandusaasta lõpust, kui majandustehing algdokumendi alusel raamatupidamisregistris kirjendati).

Hankija on oma hankekorras sätestanud regulatsiooni riigihankemenetluses koostatud dokumentide säilitamise tähtaegade kohta. Hankija „Hangete korra“ p-s 6 on sätestatud nõuded hanketoimiku koosseisule (p 6.1.) ja hanketoimiku säilitamisele (p 6.2.). Hankemenetluse käigus koostatud dokumentide (sh pakkumuste ja sõlmitud hankelepingute) säilitamise tähtsajad on „Hangete korra“ kohaselt järgmised: „6.2.1.1 Euroopa Liidu struktuuritoetustest rahastatud hangete hanketoimikute puhul 10 (kümme) aastat hankelepingu lõppemisest; 6.2.1.2 rahvusvahelist piirmäära ületavate hangete hanketoimikute puhul 7 (seitse) aastat hankelepingu lõppemisest; 6.2.1.3 väikeostude hanketoimikute puhul säilitab väikeostu läbi viinud struktuuriüksus koostatud hanketoimikut 1 aasta alates hankelepingu lõppemisest; 6.2.1.4 kõigi muude hanketoimikute puhul 3 (kolm) aastat hankelepingu lõppemisest.“

Kokkuvõtvalt märgime, et juhul kui hankija korraldab ka edasises hankepraktikas väljakuulutamisetega läbirääkimistega hankemenetlusi eRHR-i väliselt (millist hankepraktikat ei saa pidada soovitatavaks³¹), siis tuleb hankijal võimalikke hankemenetluses koostatud dokumente säilitada (lähtudes eelõige hankija enda hankekorras sätestatud regulatsioonist). Soovitame edasises hankepraktikas korraldada väljakuulutamisetega läbirääkimistega hankemenetlused eRHR-i kaudu, et ka erandlike hankemenetluste korraldamisel oleks

³¹ RHS-i kommenteeritud väljaandes (M. Parind. RHS § 72 lg 1 kommentaarid 4 ja 6. M.Parind, M.A.Simovart (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019) on RHS § 72 lg 1 kohta esitatud kommentaarid märgitud mh järgmist: „.../ Hanketeate avaldamise kohustuse puudumine teeb suure erandi EK praktikas kujunenud põhimõtetest: efektiivse konkurentsi tagamiseks peavad hankelepingu ja selle sõlmimisega seotud tingimused olema hankija poolt piisaval määral avalikustatud; pakkujate vahel konkurentsi tekitamiseks on vaja riigihankest teada anda, kuna see vähendab võimalust, et hankija eelistab teatavaid ettevõtjaid. Kui võrd väljakuulutamisetega läbirääkimistega hankemenetluse puhul saavad hankes osaleda vaid hankija valitud isikud, on tegemist kõige vähem läbipaistva ja konkurentsi kõige enam piirava hankemenetluse liigiga. /.../ RHS § 72 lg 1 ei nõua, et hankija peaks läbirääkimiste pidamise ettepaneku tegema kõikidele sellistele ettevõtjatele, kel iseenesest on hankelepingu nõuetekohaseks täitmiseks eeldatavalt piisav kvalifikatsioon. Siiski ei tohi hankija tegevus olla meelevaldne, et mitte võimaldada erinevaid kuritarvitusi, eeskätt ühe või mitme ettevõtja lubamatut eelistamist. Kohtupraktikas on leitud, et valdkonnas, kus Eesti turg on väike ja vähese konkurentsi, võib asjaoludest tuleneda hankija kohustus teha läbirääkimiste pidamise ettepanek kõikidele sellistele teadaolevatele ettevõtjatele, kes täidavad hankija nõuded.“

paremini tagatud RHS § 3 p-s 1 sätestatud läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtete järgimine (sh võimalike koostatud dokumentide säilitamine).

4.4. Riigihangete korraldamine raamlepingute sõlmimiseks

Kontrolliakti p-s 1.2. loetletud järelevalvemenetluse valimisse kuulunud riigihangetest on kahe³² järgneva riigihanke tulemusena sõlmitud raamleping ühe pakkujaga: avatud hankemenetlusega riigihankes nr 213002 „Endoskoopia seadmed“ ja avatud hankemenetlusega riigihankes nr 205316 „Transporditeenus“. Eelnimetatud riigihangete puhul ei ole eRHR-is avalikustatud raamlepingu eeldatavat kogumaksumust ega hanketeates märgitud raamlepingu maksimaalset maksumust ja/või maksimaalset kogust, milline teguviis ei ole lubatud.

Eelnimetatud riigihangete korraldamise ajal kehtinud RHS § 30 lg 3 sätestas, et ühe pakkujaga sõlmitud raamlepingu alusel sõlmitakse hankeleping raamlepingus sätestatud tingimuste kohaselt ja hankija võib paluda pakkujal vajaduse korral esialgset pakkumust täpsustada (01.06.2022 jõustunud RHS § 30 lg 3 muudatuse kohaselt võib hankija paluda pakkumust täiendada). RHS § 29 lg 2 kohaselt võib raamlepingu sõlmida tähtajaga kuni neli aastat, välja arvatud juhul, kui pikem tähtaeg on põhjendatud, eeskätt raamlepingu esemest tulenevalt. Tähtajatu raamlepingu sõlmimine on keelatud. RHS § 29 lg 3 kohaselt võib raamlepingu kehtivusajal selle alusel sõlmitud hankelepingu tähtaeg olla raamlepingu tähtajast lühem või pikem.

Avatud hankemenetlusega riigihankes nr 213002 „Endoskoopia seadmed“ on raamlepingu kestuseks eRHR-is sh hanketeates märgitud 36 kuud (kolm aastat). eRHR-is ei ole avalikustatud raamlepingu eeldatavat kogumaksumust ega hanketeates märgitud raamlepingu maksimaalset maksumust ega kogust. Raamlepingu kohta eRHR-i üldandmete täitmisel tuleb juhinduda eRHR-i abiinfos märgitust: „*Raamlepingu sõlmimiseks korraldatava riigihanke hanketeates tuleb hankijal avaldada nii raamlepingu alusel hangitava eeldatav kogus ja/või maksumus ning lisaks sellele ka raamlepingu maksimaalne kogus ja/või maksumus. Raamlepingu maksimaalse maksumuse või koguse täitumisel kaotab raamleping oma kehtivuse.*“

Riigihanke nr 213002 raamlepingu projektis (sh sõlmitud raamlepingus) sätestatud tähtajad on vastuolus hanketeates märgitud raamlepingu kestusega (arvestades mh, et sätestatud ei ole raamlepingu maksimaalset kogust ega maksumust, millest emma-kumma täitumisel raamleping lõpeks). Raamlepingus sätestatud tähtajad ja hankelepingute sõlmimise regulatsioon on järgmised:

” 1.3. /.../ Hankelepingut seega iga seadme tellimuse puhul eraldiseisvalt ei allkirjastata, vaid kõik käesolevas lepingus toodud tingimused, mis on seotud seadme tarnimise ja kõige sellega seonduvaga, kehtivad pärast käesoleva lepingu jõustumist iga seadme tellimuse puhul automaatselt.

3. Lepingu kehtivus

3.1. Paberandjal sõlmitav leping jõustub lepingus nimetatud lepingu sõlmimise kuupäeval pärast allkirjastamist mõlema lepingupoole poolt ning elektrooniliselt sõlmitav leping jõustub pärast selle digitaalset allkirjastamist mõlema lepingupoole poolt.

*3.2. Leping kehtib lepingupoole **kõigi kohustuste täitmiseni**, mis on muu hulgas alljärgnevad:*

3.2.1. seadme tarnimise tähtaeg on 8 (kaheksa) nädalat lepingu jõustumisest;

3.2.2. seadme garantiiaeg on 1 (üks) aasta seadme vastuvõtmisest;

3.2.3. seadme hooldusperiood on 4 (neli) aastat garantiiaja lõppemisest;

3.2.4. seadme varuosade tarnimise periood on 7 (seitse) aastat seadme vastuvõtmisest.

³² Hankija selgituste kohaselt sõlmiti raamleping ka avatud hankemenetlusega riigihanke nr 216369 „Nukleaarmeditsiini osakonna patsientide transport Peterburgi“ tulemusena (samas ei nähtu raamlepingu sõlmimine riigihanke alusdokumentidest ega lepingust).

3.3. *Ostjal on õigus esitada müüjale seadmete tellimusi 36 (kolmekümne kuue) kuu jooksul lepingu jõustumisest.*

4. *Lepingu hind*

4.1. *Lepingu hind kujuneb lepingu kehtivuse ajal vastavalt tarnija poolt hankija tellimuste alusel faktiliselt tarnitud seadme(te)le teostatud hooldusele ning tarnitud seadmetele.*“

Kokkuvõtvalt ei ole riigihanke nr 213002 tulemusena sõlmitud raamlepingust võimalik üheselt tuvastada, millal raamleping lõpeb, millest sõltub ühtlasi hankelepingute sõlmimise õigus, kuna hankelepinguid (mille kestus võib olla pikem raamlepingu kestusest) võib sõlmida (antud hanke puhul tellimusi esitada, mida käsitletakse hankelepingute sõlmimisena) üksnes raamlepingu kehtivuse ajal³³.

Avatud hankemenetlusega riigihankes nr 205316 „Transporditeenus“ erineb eRHR-i üldandmetes ja hanketeates märgitud raamlepingu kestus (24 kuud) raamlepingu projektis ja riigihanke tulemusena sõlmitud raamlepingus märgitud raamlepingu kestusest (36 kuud alates 01.08.2019). Riigihanke nr 205316 tulemusena sõlmitud raamlepingu p 3.2. kohaselt kehtib raamleping kuni lepingupoolte kõikide lepingujärgsete kohustuste nõuetekohase täitmiseni, p 3.2. kohaselt on teenuse osutamise aeg 36 (kolmkümmend kuus) kuud alates 01.08.2019.

Edasises hankepraktikas palume hoolsamalt jälgida vastuolude puudumist riigihanke alusdokumentides ja vastuolude ilmnemisel need alati koheselt parandada. RHS § 181 lg 3 kohaselt vastutab hankija tema poolt eRHR-le esitatud andmete õigsuse eest. eRHR ei kontrolli esitatud andmete õigsust ega vastavust RHS-le või muule õigusaktile, kuna eRHR on iseteeninduskeskkond. Hankija peab registri kasutamisel järgima üldist hoolsuskohustust.³⁴

eRHR-ist nähtuvalt on hankija käesolevaks ajahetkeks raamlepingute korraldamise praktikat parandanud.

5. Järeldused

5.1. SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla poolt eRHR-ile kontrollakti p-s 1.2. nimetatud riigihangete andmete esitamise üle õiguspärasuse kontrollimisel tuvastati hankija tegevuses kõrvalekaldumisi RHS §-s 83 sätestatud korrast seoses:

5.1.1. hankelepingu sõlmimise teate hilinenud esitamisega eRHR-ile;

5.1.2. hankelepingu lõppemise teabe hilinenud esitamisega eRHR-ile;

5.1.3. raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta eRHR-ile teabe esitamata jätmisega;

5.1.4. hankelepingu ja raamlepingu maksumuse ning lepingute lõpetamise aja kohta ebatäpsete andmete esitamisega eRHR-ile.

5.2. Kontrolliakti p-s 1.2 nimetatud riigihangete kontrollimise tulemusena märgime kokkuvõtvalt, et hankija riigihankekorralduses esineb puudujääke, mis on asjatundlikkuse suurendamise ja töökorralduse parendamise teel ületatavad. Hankija on mitmete kontrolliaktis esitatud eksimuste puhul juba muutnud oma praktikat (nt seonduvalt raamlepingute sõlmimisega ja meditsiinilaboratooriumide teenuste tellimiseks avaliku riigihanke korraldamisega). Samuti parandas hankija eRHR-is õigeks kontrolliakti p-des 3.2. ja 3.3. osundatud ebaõiged hankelepingute lõpetamise

³³ Vt kontrolliakti p 3.3. h).

³⁴ M.Tork. § 181, kommentaar 21. M.Parind, M.A.Simovart (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

andmed (maksumused ja lõpetamise kuupäevad) ning esitas eRHR-ile teabe raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta (p 3.3 h)).

Edasises hankepraktikas soovitame riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel järjepidevalt tutvuda Rahandusministeeriumi veebilehel avaldatud juhendmaterjalide ja analüüsidega riigihangete korraldamise kohta, korduma kippuvate küsimuste rubriigiga ([Korduma kippuvad küsimused | Rahandusministeerium \(fin.ee\)](#)).

Riigihangete korraldamist puudutavate küsimustega soovitame nõu saamiseks pöörduda Rahandusministeeriumi poole järgmiste kontaktide kaudu: riigihanked@fin.ee, tel 611 3701 (nõustamispäringud); register@riigihanked.riik.ee, tel: 611 3693, 611 3703 (riigihangete registri kasutajatugi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristel Mesilane
osakonnajuhataja
riigihangete ja riigiabi osakond

Kontrollija:
(allkirjastatud digitaalselt)
Madli Juhani
jurist
riigihangete ja riigiabi osakond
611 3004; madli.juhani@fin.ee